

Turški vpadi

1. Faze turški vpadov na slovensko ozemlje

1. 1408 – 1415 (Bela Krajina, do Ljubljane, ropanje, manjši vojaški oddelki)
2. 1469 – 1483 (več kot 30 vpadov, vodeni iz Bosne, cilj: izčrpanje in zavzetje slovenskih dežel, napadi na Kranjsko, Štajersko in Koroško, v Furlansko nižino, prodor konjeniških odredov – redna bosenska vojska in **akindžije** – lahki turški konjeniki)
3. 1491 – 1499 (v času vladanja ogrskega kralja Matija Korvina, ki je za nekaj let zaustavil turške vpade, po letu 1491 vpadi vsaj enkrat letno, Dolenjska, Notranjska, okolica Celja in Ptuja)
4. 1522 – 1540 (sultan Sulejman, predvsem Kranjska, izčrpavanje, po porazu pred Dunajem vpadi mnogo redkejši)

Še vedno se ponavljajo turški vpadi v Prekmurje (pod ogrsko oblastjo), kratke turške zasedbe, prenehanje šele po letu 1717. Stalni turški vpadi so pomenili velik strah za ljudi!

Habsburžani – osrednji pomen za obrambo srednje in zahodne Evrope!

2. Obrambni sistem notranjeavstrijskih dežel:

- v 15. st. – Notranja Avstrija: Kranjska, Štajerska, Koroška
- deželni stanovi predstavniki višje duhovščine, plemstva in mest) se sestajajo na deželnih zborih, kjer sprejemajo izredne davke za boj proti Turkom
- gradnja mestnih obzidij (Vipava, Radovljica), manjši trgi v obmejnem področju dobijo mestne pravice (Krško, Kočevje, Lož, Višnja gora), nezavarovano kmečko prebivalstvo
- Sin Friderika III., **Maksimiljan I.** je z innsbruškim obrambnim redom zagotovil ozemeljsko nedotakljivost habsburških dežel ter pravice deželnih stanov, da sami odločajo o ustanavljanju deželnih vojska
- druga polovica 15. st. – novi obrambni redi za vse sloje:
 - a) plemstvo – določeno število vojakov glede na premoženje
 - b) mesta – vojaki, obramba
 - c) podložniki – vojaški obvezniki (črna vojska – vsak 30., 20., 10., 5, in 3. moški)
- v 16. st. cesar Ferdinand I. ustvari nov vojaški koncept:
 - a) redni vojaški davki za vse
 - b) vsaka dežela lastno vojsko (črna vojska in konjenica ter najemniški vojaki)
 - c) Vojna krajina – obrambni sistem s trdnjavami na hrvaškem ozemlju in v Slavoniji

3. Vojna krajina

- posebna vojaškoobrambna pokrajina habsburške države na meji s turško državo
- od začetka 16. st. do leta 1818
- v drugi polovici 16. st. 79 trdnjav
- mejna črta: Senj – Sisak – reka Sava – po Dravi – Zemun – naprej do Transilvanije
- 1568 na dva dela: - **Hrvaška vojna krajina** (Karlovac)
- **Slavonska vojna krajina** (Varaždin)

- **krajišniki**: pravoslavni vojaki, versko in osebno svobodni, prišleki, naseljevali so se na ozemlju, ki ga hrvaško plemstvo ni več zmoglo varovati in je zanj skrbel cesar
- **poveljniki**: člani deželnih stanov Notranje Avstrije

4. Posledice turških vpadov:

- a) povečan pritisk zemljiškega gospoda:
 - izredni obrambni davki – glavarina, tedenski vinar, kontribucije
 - tlaka (utrjevanje mest, gradov, gradnja pregrad, nasipov ...)
 - obveščevalna služba
- b) gradnja taborov
 - od druge polovice 15. st. do konca 16. st.
 - na Kranjskem okrog 350 taborov
 - podzemne jame
- c) zavarovanje mest
- d) naseljevanje **uskokov** na pustote
- e) velika materialna škoda
- f) prekinitev umetnostnih tokov iz zahodne Evrope (renesansa)
- g) strah pred Turki (ljudsko izročilo)

Poraz turške vojske **pri Sisku leta 1593!**